

Institutsionaalne akrediteerimine 2026+

Sisukord

IA uue mudeli väljatöötamine	2
Ülevaade protsessist.....	2
Taustamaterjalid.....	4
Institutsionaalse akrediteerimise eesmärk.....	4
Kvaliteet ja selle hindamine	5
Kvaliteedihindamise mudel.....	7
Lähtealused hindamiskriteeriumite väljatöötamisel	7
Üldised põhimõtted	7
I Kõrgkooli juhtimine.....	8
II Õppetegevus	9
III Teadus- arendus- ja/või muu loometegevus	9
IA metoodika	11
Ülevaade peamistest muudatustest:.....	11

IA uue mudeli väljatöötamine

Ülevaade protsessist

Eesti Hariduse Kvaliteediagentuur alustas 2024. aastal uue perioodi institutsionaalse akrediteerimise mudeli väljatöötamist. Uus akrediteerimisperiood käivitub 2026. aastal.

Mudeli väljatöötamiseks kutsus HAKA kokku töörühma, kuhu esitasid kandidaate Rektorite Nõukogu, Rakenduskõrgkoolide Rektorite Nõukogu, Eesti Üliõpilaskondade Liit ning Haridus- ja Teadusministeerium.

Töörühma kuuluvad:

- **Kaja Kuivjõgi** – Tallinna Tehnikaülikooli kvaliteedijuht ja strateegiabüroo juhataja
- **Tiina Laidvee** – Haridus- ja teadusministeeriumi kõrghariduse valdkonna juhtivekspert
- **Enno Lend** – Tallinna Tehnikakõrgkooli rektor
- **Heli Mattisen** – HAKA juhataja, töörühma juht
- **Lennart Mathias Männik** – Eesti Üliõpilaskondade Liidu asejuht
- **Katrin Niglas** – Tallinna Ülikooli teadusprorektor
- **Anne Pikkov** – Eesti Kunstiakadeemia õppeprorektor
- **Jaana Sepp** – Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli õppeosakonna juhataja
- **Aune Valk** – Tartu Ülikooli õppeprorektor

Töörühma ülesanne oli institutsionaalse akrediteerimise kvaliteedikriteeriumite ja suuniste väljatöötamine ning ettepanekute esitamine institutsionaalse akrediteerimise protsessi läbiviimiseks, sh hindamisotsuste kujundamiseks.

Töörühma kokkukutsumisele eelnes ettevalmistustöö, mille tulemused on koondatud dokumenti [Institutsionaalne akrediteerimine 2026+: mudeli väljatöötamise taustamaterjal](#). Töörühma jaoks koostas HAKA ka erinevate riikide lähenemisviiside võrdlustabeli [Lähenemisviiside võrdlustabel](#).

Institutsionaalse akrediteerimise mudeli vastuvõtmine HAKA kõrghariduse hindamisnõukogus on kavandatud aprillis 2025.

Ülevaade senisest protsessist:

23.08.2024	Esmane töörühma arutelu, lähtekohad, ajaraam. Jagunemine alarühmadesse (Juhtimine, õppimine ja õpetamine, TAL)
30.08-07.09.2024	Lähteülesanne HAKAlt alarühmadele.

	Alarühmade liikmete individuaalne töö - pakkuda välja valdkonna kriteeriumite esmased sõnastused. Koordinaator lepib alarühma liikmetega kokku 30-minutilise Teamsi kohtumise, et individuaalse ülesande sisu ja vorm läbi rääkida ning aruteluaeg paika panna.
Vahemikus 9. – 16. september	Alarühmade kohtumised individuaalsete tööde aruteluks, valdkondlike kriteeriumite sõnastused on kokku lepitud.
17-20. september	HAKA koondab alarühmade töö tulemused ning jagab esmast terviklikku versiooni tööruhmagale.
20-30. september	Töörühma liikmed tutvuvad esmase lahendusega, saavad soovi korral kaasata kolleege. 30. septembril kirjalik tagasiside tööruhma liikmetelt, kommentaarid, ettepanekud.
1-2. oktoober	HAKA koondab ettepanekud kokku, integreerib need võimalusel tööversiooni ning jagab tööruhmagale.
4. oktoober 14 -18	Hindamisvaldkondade ühisarutelu. Töörühmade materjalid.
14. oktoober	HAKA saadab täiendatud versiooni tööruhmale ülevaatamiseks
21. oktoober	Töörühma liikmete tagasiside ätiendatud versioonile
23. oktoober	HAKA saadab IA uue mudeli hindamiskriteeriumite ja suuniste esmaversiooni erinevatele osapooltele tagasisidestamiseks (tähtaeg 22.11.2024)
1.november	HAKA saadab tööruhmale arutelumaterjali hindamise metoodika osas (hindamisprotsess, komisjonide koosseisud. fookuse võimalus, hindamiskülastuse disain jms)
8. november 0-11 (Teams)	Töörühma arutelukoosolek hindamise metoodikast.
22.november	Sidusrühmade tagasiside laekumise tähtaeg
29.november	HAKA saadab tööruhmale hindamisjuhendi tervikversiooni (kvaliteedikriteeriumid, suunised ja tõendid ning metoodika) ning esmase aruteluringi tagasiside koondi
6. detsember 14 -18	Hindamisjuhendi tervikversiooni arutelu tööruhmas
9.-13.detsember	Alatöörühmad pakuvad välja kohustuslike ja soovituslike tõendite loetelud
18. detsember	HTM-ETAg-HAKA arutelu TAL tõendite osas.
9.-22. detsember	HAKA paneb kokku IA juhendi ning saadab 22.12 tööruhmale ülevaatamiseks
10. jaanuar 2025	Töörühm arutab tervikversiooni ja otsustab selle suunamise järgmise etappi (aruteluseminarid kõrgkoolidega)
23.01 ja 30.01.2025	Aruteluseminarid kõrgkoolidele

Perioodil 22.10-22.11.2024 andsid esmasele kvaliteedikriteeriumite, suuniste ja tõendite kavandile tagasisidet kokku 14 erinevat organisatsiooni. Tagasiside koond koos HAKA kommentaaridega on leitav siit: [Tagasiside koond](#)

Taustamaterjalid

Taustamaterjal, mis sisaldab 2019-2023 kvaliteedihindamise tulemusi, kõrgkoolide ja ekspertide tagasisidet, rahvusvahelist praktikat, aruteluseminaride tulemusi ning HAKA pakkumist uue IA mudeli aruteluks:

[Institutsionaalne akrediteerimine 2026+: mudeli väljatöötamise taustamaterjal](#)

[Euroopa kõrgharidusruumi kvaliteedikindlustuse standardid ja suunised](#)

[Institutsionaalse akrediteerimise juhend](#) (kehtiv)

[Rootsi institutsionaalse hindamise regulatsioonis sisalduvad hindamiskriteeriumid](#)
[Islandi institutsionaalse akrediteerimise juhendis sisalduvad nõuded](#)

[Euroopa Ülikoolide Assotsiatsiooni \(EUA\) Institutional Evaluation Programme](#)

[Lähenemisviiside võrdlustabel](#)

Institutsionaalse akrediteerimise eesmärk

Institutsionaalse akrediteerimise uue mudeli väljatöötamise perioodil on muutmisel TAIKSi muutmise eelnõu, mille raames on muuhulgas kavandatud muuta **institutsionaalse akrediteerimise määratlust** kõrgharidusseaduses (TAIKSi paketi osa). Uus sõnastus toob selgemalt välja teadus- ja arendustegevuse ning selle kvaliteedi edendamise:

Institutsionaalne akrediteerimine on välishindamine, mille käigus hinnatakse kõrgkooli võimekust tagada ja edendada kõrgkooli õppe- ning teadus-, arendus- ja loometegevuse kvaliteeti, sealhulgas juhtimise, töökorralduse, õppe- ning teadus-, arendus- ja loometegevuse ning õppe-, teadus- ja arendus- ja loometegevuse keskkonna vastavust õigusaktidele, kõrgkooli eesmärkidele ja rahvusvahelistele kokkulepetele.

Institutsionaalse akrediteerimise mudeli väljatöötamisel lähtus töörühm uuendatavast kõrgharidusseaduse määratlusest, kuid otsustas eesmärgi sõnastamisel vastata ka küsimusele „miks me seda teeme?“ Eesmärk ei ole mitte hinnata, vaid võimestada, toetada arengut.

Institutsionaalne akrediteerimine loob raamistiku, milles organisatsioonile on jäetud autonoomia oma sihtide seadmisel ja nende suunas liikumisel, võttes muuhulgas arvesse neid laiapõhjaliselt sõlmitud kvaliteedikokkuleppeid, mida institutsionaalse akrediteerimise mudel sisaldab. Institutsionaalse akrediteerimisega kaasneb vajalik tugi nende kokkulepete lahtimõtestamisel, luuakse võimalused üksteiselt õppimiseks ning kujundatakse raamistik, milles on võimalik arvestada iga kõrgkooli erisuste ja arenguvajadustega.

Eelnevast johtuvalt on sõnastatud järgmine eesmärk:

Institutsionaalse akrediteerimise eesmärk on hinnata kõrgkooli võimekust tagada ja edendada õppe- ning teadus-, arendus- ja loometegevuse kvaliteeti, toetada kõrgkoole nende arengus ning suurendada nende mõju ühiskonnas laiemalt.

Kvaliteet ja selle hindamine

Kvaliteet = Omaduste/tunnuste kogum, mis vastab kokkulepitud standarditele, erinevate sisemiste ja väliste huvipoolte ootustele ja vajadustele ning eesmärkidele.

Kvaliteedi tagamist ja edendamist mõistame kui „pidevat täiustumist“, mille aluseks on organisatsiooni soov vastata oma igapäevase tegevuse ja selle tulemustega nii sisemiste kui väliste huvipoolte vajadustele ja ootustele, mis on ajas muutuvad. Järgime kvaliteedi pideva täiustamise mudelit: tegevuste kavandamine – rakendamine – tulemuste hindamine – parendamine/uuendamine.

Kvaliteedikultuuri all mõistame jagatud väärtustel ja kvaliteedikokkulepetel põhinevat organisatsioonikultuuri, mis on orienteeritud pidevale kvaliteedi täiustamisele ning mille tagamiseks on kõrgkool kujundanud kestliku raamistiku.

Kvaliteedi hindamine = Hinnatakse, mil määral on kokkulepitud standardid, sisemiste ja väliste huvipoolte ootused ja vajadused täidetud ning eesmärgid saavutatud või nende täitmiseks vajalikud tegevused kavandatud. Erinevate osapoolte ootuste, Eesti haridusvaldkonna arengukava, teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava ning rahvusvaheliste suundumuste tasakaalustatud kogum on see, mille alusel töötame välja kvaliteedikriteeriumid kõrgkoolidele, mis võimaldavad neil esmalt ise hinnata, mil määral nad osapoolte ootustele vastavad. HAKA koos oma ekspertidega on kõrgkoolidele toeks, aidates neid osapoolte ootusi mõista, kvaliteedikriteeriume oma igapäevategevustega lõimida ning eneseanalüüsi läbi viia. HAKA ülesanne on pakkuda kõrgkoolidele võimalust saada eneseanalüüsile ja senistele arengutele asjatundlikku ja objektiivset tagasisidet, mis kõrgkooli võimestaks ning inspireeriks leidma uusi arenguvõimalusi.

Kvaliteedihindamisel eristatakse üldjuhul 3 kategooriat: sisendi, protsessi ja väljundi kvaliteet. Sisendi ja protsessi kvaliteet loovad eeldused väljundi kvaliteedile.

Kontekst avaldab mõju nii sisendile kui protsessile ning nende kaudu ka väljundile. Kontekst on reeglina midagi sellist, mida kõrgkool vahetult mõjutada ei saa, kuid läbi oma mõju ühiskonnale laiemalt (väljund) on võimalik kõrgkoolil siiski ka konteksti mõjutada. Väljundi (tulemuste) kaudu saame tagasisidet sisendi ja protsesside asjakohasusele (kas teeme õigeid asju õigesti). Väljundi kvaliteet peegeldab seda, kuidas sisendid ja protsessid kokku toimivad. Samas võib hea väljund mõnikord olla juhuslik, kui protsessid või sisendid on puudulikud. Hea väljund võib tuleneda näiteks

intensiivsest õppeprotsessist, kuid see ei pruugi olla jätkusuutlik, kui sisendressursid on piiratud või protsess pole optimeeritud. Madal väljundi kvaliteet võib olla põhjustatud kas kesisest sisendist või ebatõhusast protsessist. Ka kõrge kvaliteediga sisendid võivad halvasti struktureeritud või ebapiisavate protsesside tõttu tuua kaasa kehva väljundi. Kui sisendid ei ole piisava kvaliteediga, on tõenäoline, et ka väljund kannatab.

Konteksti, sisendi, väljundi ja protsessi kvaliteedi näiteid IA valdkondade lõikes

Kõrgkooli juhtimine:

- **kontekst** – seadused, rahastamine, Eesti rahvusriik ja keele säilimine, hariduse valdkonna arengukava, rahvusvaheline kontekst jms Euroopa kõrgharidusruumi kvaliteedikindlustuse standardid ja suunised, EK kõrghariduse paketist tulenevad arengud ja rahastuspõhimõtted
- **sisend** – kõrgkooli arengukava vm strateegiline dokument, olemasolevad finantsid, taristu, inimesed, nende kvalifikatsioon, võimekus, kommunikatsioonivahendid jms
- **protsess** – kaasamine, süsteemne lähenemine, kvaliteedijuhtimine, personali valimine, rahastuspõhimõtted kõrgkooli sees, võrdse kohtlemise tagamine, akadeemiline eetika, käitumisharjumused, kvaliteedikultuur jms. Akadeemiliste töötajate atesteerimise süsteem, enesearengu võimalused, koolitus- ja karjääri võimalused
- **väljund** – KPI saavutamine, õppimise ja õpetamise ning TAL valdkonna spetsiifilisemate eesmärkide saavutamine, kõrgkooli maine, mõju ühiskonnas laiemalt, kõrgkooli liikmeskonna rahulolu

Õppimine ja õpetamine

- **kontekst** – õigusaktid (kõrgharidusseadus, kõrgharidusstandard, keeleseadus), hariduse valdkonna arengukava. Euroopa standardid ja suunised, EK kõrghariduspaketist tulenevad arengud ja rahastuspõhimõtted
- **sisend** – õppimise ja õpetamise valdkonna spetsiifilised eesmärgid ja tegevuskavad, olemasolevad finantsid, taristu, inimesed, nende kvalifikatsioon, võimekus, kommunikatsioonivahendid jms
- **protsess** (tuleneb suuresti kõrgkooli enda eesmärkidest ja kavandatud tegevustest) – õppimise ja õpetamise hea tava kokkuleppimine, levitamine ja järgmine, kaasava hariduse põhimõtete järgmine, õppekavade sisehindamise süsteemi tõhus rakendamine, akadeemiliste töötajate õpetamispädevuste arendamine, üksteiselt õppimine jms
- **väljund** – üliõpilaste, vilistlaste, akadeemiliste töötajate rahulolu, tööandjate rahulolu lõpetajate pädevustega, lõpetajate rakendumine tööturul; nominaalajaga lõpetajate osakaal;

Teadus-, arendus- ja/või muu loometegevus (TAL)

- **kontekst** – õigusaktid (TAIKS ja teised TA valdkonda reguleerivad õigusaktid), Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukava, Horizon Europe strategic plan (2025-2027) jms Eesti ja EL tasandi dokumendid ja hea tava kokkulepped globaalsel tasandil
- **sisend** – kõrgkooli TAL valdkonna eesmärgid, tegevuskavad, asjakohane TAL taristu, piisavad rahalised ressursid, TAL tugisüsteemi olemasolu; akadeemiliste töötajate TAL pädevus
- **protsess** (tuleneb suuresti kõrgkooli enda eesmärkidest ja kavandatud tegevustest) – rahvusvaheline koostöö, koostöö ettevõtetega, teaduseetika ja hea teadustava rakendamine, sotsiaalne, keskkonnaalane ja kultuuriline vastutus, vastavus eetilistele normidele ja standarditele; akadeemiliste töötajate TAL pädevuste arendamine, TAL järelkasvu tagamine
- **väljund** – mitte niivõrd TAL tulemuste maht, kuivõrd kvaliteet: mis iseloomustab kvaliteetseid TAL tulemusi – originaalsus, loovus, uudsus, mõju – tulemuste

rakendatavus ja mõju konkreetse TAL valdkonna arengule, ühiskonnale laiemalt või majandusele. Näiteks kvaliteetne arendustegevus/rakendusuringud peab andma otseseid tulemusi, mida saab rakendada tööstuses, tehnoloogias, poliitikate ning strateegiatega kujundamisel või teistes praktilistes valdkondades. Loometegevuse kvaliteeti saab hinnata selle mõju kaudu kultuurile, ühiskonnale. Loometööde kvaliteet peegeldub nende vastuvõtu ja mõju laiemale publikule.

Kvaliteedihindamise mudel

Kvaliteedihindamise (antud juhul institutsionaalne akrediteerimise) mudel on kvaliteedikokkulepete (kvaliteedikriteeriumite ja suuniste) ning kvaliteedihindamise meetodika¹ süsteemne kogum, mis toetab organisatsioonis kvaliteedikultuuri kujunemist ja arengut. Eneseanalüüs ning välise hindamiskspertide tagasiside aitab välja selgitada organisatsiooni tugevused ja nõrkused ning toetada pidevale parendamisele ning õppimisele suunatud kvaliteedikultuuri arengut.

Kvaliteedikriteeriumid – sisendi, väljundi, protsessi või selle osade omadused, mille alusel on võimalik hinnata, mil määral tegevuste või tulemuste kvaliteet vastab nõuetele, mis lähtuvad erinevate osapoolte kokkulepitud ootustest, sh strateegilistest eesmärkidest ja õigusaktidest.

Suunis on soovituslik juhend või raamistik, mis aitab suunata tegevusi või otsuseid, ilma et see oleks rangelt kohustuslik nõue. Erinevalt standardist, mis on tavaliselt ametlik ja siduv nõue, pakub suunis paindlikkust ja valikuvõimalusi, kuidas eesmärke saavutada või tegevusi läbi viia.

Suuniste erinevus kvaliteedikriteeriumist

- **Kvaliteedikriteeriumi** eesmärk on tagada ühtne tase ja vastavus teatud kvaliteedi- või toimivusnõuetele. See kehtestab kindlad nõuded, mida tuleb täita, et tagada vastavus. **Selle järgimine ja tõendamine on kohustuslik**, see tähendab, et organisatsioonid peavad täitma konkreetseid nõudeid. See on sageli siduv ja sertifitseerimise või regulatiivsete nõuete täitmise aluseks.
- **Suuniste** eesmärk on pakkuda tuge ja juhendamist, kuidas mingit nõuet parimal viisil täita, keskendudes tõhususele, kvaliteedile või parimatele praktikatele. Need aitavad parendada protsesse, kuid ei nõua tingimata ühtset lähenemist. **Nende järgimine ei ole kohustuslik**, kuid see annab kasulikke soovitusi või parimaid praktikaid. Organisatsioon võib otsustada, kas ja kuidas neid rakendada, lähtudes oma vajadustest ja oludest. Suunised ei pruugi kirjeldada täpseid samme, vaid pigem üldised põhimõtted või soovitusel, kuidas eesmärke saavutada.

Tõendid on objektiivsed ja dokumenteeritud materjalid või andmed, mis kinnitavad eneseanalüüsi- ja hindamisprotsessi käigus tehtud järeldusi ja hinnanguid.

Lähtealused hindamiskriteeriumite väljatöötamisel

Üldised põhimõtted

- 1) Kuna senised standardid katsid olulised aspektid ära, siis suurt muutust nende sisus ei ole vaja teha, oluline on järjepidevuse tagamine moel, mis võimaldab lahendada välja tulnud kitsaskohti.

¹ Meetodika viitab spetsiifilisele lähenemisviisile ja sammudele, mida kasutatakse kvaliteedi hindamiseks. See on konkreetne plaan või protseduuride kogum, mis määrab, kuidas kvaliteedihindamine läbi viiakse.

- 2) Kvaliteedikultuur, akadeemiline eetika ja rahvusvahelistumine integreerida põhitegevustega, mitte käsitleda eraldi.
- 3) Võimalusel integreerida kvaliteedikriteeriumitesse läbivalt ka kestlikkuse põhimõtted, mitmekesisus, võrdne kohtlemine, riskide juhtimine.
- 4) Standardid (kvaliteedikriteeriumid) peavad võimaldama terviklikku lähenemist erinevatele aspektidele, mistõttu struktureerime nõuded kolme suure hindamisvaldkonna lõikes.
- 5) Vältida standardite vahelist kattuvust, vajadusel luua lingid.
- 6) Standardid (kvaliteedikriteeriumid) ei tohiks kõrgkoolile liialt ette kirjutada vastust küsimusele „kuidas“.
- 7) Õppekavade valimipõhist hindamist uues mudelis ei rakendata, küll aga on õppimise ja õpetamise valdkonnas oluline kaal õppekavade sisehindamise tulemustel (näited õppekavade sisehindamises ja nende alusel tehtud muudatustest).
- 8) IA ja halduslepingu täitmise hindamisel kasutatavate andmete ja kriteeriumite ühitamine nii palju, kui võimalik.
- 9) TAL valdkonna hindamisel (nii eneseanalüüsis kui ekspertide tagasisides) on aluseks andmed, mida kogub ja seirab ETAG, va rakenduskõrgkoolide puhul, mis ei ole läbinud ega plaani läbida teaduse evalveerimist.

I Kõrgkooli juhtimine

Kõrgkooli juhtimine hõlmab kõrgkooli arengu kavandamist, strateegiliste kokkulepete ja tegevuskavade väljatöötamist ja dokumenteerimist, nende elluviimise, tulemustlikkuse analüüsi ja hindamise protsesse, millele eelneb kõrgkooli sise- ja väliskeskonna analüüs ning tulevikuseire. Kõrgkooli strateegilise juhtimise keskseks osaks on asjakohased eesmärgid ja nende elluviimiseks ja tulemuste hindamiseks kavandatud protsessid. Olenevalt kõrgkooli visioonist ja missioonist, omandi- ja haldussuhetest, samuti arengu- ja kasvu elutsüklist võivad kõrgkoolidel olla lisaks kõrghariduse ja teaduse ülestele eesmärkidele ka spetsiifilised eesmärgid.

Kõrgkooli juhtimise valdkonnas käsitleme kõrgkooli kui terviku arengu kavandamist, toimimise ja kvaliteedi tagamise põhimõtteid. Nii näiteks on personaliarenduse üldised põhimõtted (sh akadeemilise järelkasvu tagamine, töötajate värbamine, arengu toetamise süsteemi kirjeldus, akadeemiliste töötajate atesteerimise põhimõtted) esimeses valdkonnas, kuid õppimise ja õpetamise alaste ning TAL pädevuste arendamisele ning selle tulemuslikkuse seirele on süvitsi vaade toodud vastavalt 2. ja 3. valdkonna all.

Kvaliteedijuhtimine² on osa strateegilisest juhtimisest, mistõttu seda eraldi kriteeriumina välja toodud ei ole, kuid kvaliteedi tagamise ja edendamise süsteemi kirjeldus on esimese valdkonna all vajalik. Samas õppekavade sisehindamine ning TAL tegevuste tulemuslikkuse tagamise mehhanismid ning nende mõju analüüs kuuluvad vastavalt 2. ja 3. valdkonna alla. Sarnaselt kvaliteedijuhtimise ja personaliarendusega käsitleme mudelis ka teisi aspekte – finantsid, taristu,

² IA mudeli kontekstis mõistame kvaliteedijuhtimist kui strateegilist ja süsteemset tegevust, mille eesmärk on tagada õppetegevuse, teadus- ja arendustegevuste ning üldiste teenuste pidev parendamine ning vastavus rahvusvahelistele, riiklikele ja kõrgkooli enda seatud standarditele.

kommunikatsioonijuhtimine, rahvusvahelistumine, akadeemiline eetika, kestlikkus – esimese valdkonna all kirjeldame kõrgkooli kui terviku eesmärgi ja kokkuleppeid, planeeritud tegevusi, nende tulemuslikkuse analüüsi ja järeltulemuste edasiste arengute kavandamiseks (kui asjakohane). Õppimise ja õpetamise ning TAL valdkonna all vaatleme süvitsi näiteks teaduskommunikatsiooni ja vastuvõtuga seotud kommunikatsiooni, finantside piisavust erinevateks arendustegevusteks, TAL või õppetegevuseks vajaliku spetsiifilise taristu (sh infosüsteemid, laborid) olemasolu/piisavust.

II Õppetegevus

Institutsionaalse akrediteerimise õppimise ja õpetamise alavaldkonna hindamiskriteeriumite sõnastamisel on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- 1) Kaetud on õppekava avamine ja arendus, õppe kvaliteet ja teaduspõhisus, samuti rahvusvahelisus, akadeemiline eetika ning vastavus tööturuvajadustele.
- 2) Õppe kavandamise ning õppimise ja õpetamise kriteeriumid laienevad ka täienduskoolituses/ elukestvas õppes pakutavale õppele (õpe igas vormis ja mahus – tasemeõpe, täiendõpe, mikrokraadiõpe, päevaõpe, sessioonõpe, kontaktõpe, põimõpe jm).
- 3) Õppeprotsess ja õppe tugi hõlmab ka paindliku õppe võimalusi ning õppijate erinevate vajadustega arvestamist.
- 4) Õppekavade arendust toetab õppekavade sisehindamise süsteem, mis ei ole küll eraldi hindamiskriteerium, kuid tõendab õppekavade järjepidevast arendamisest ning selle raames ellu viidud parendustest.
- 5) Üldised põhimõtted akadeemiliste töötajate värbamisest, personaliarenduse põhimõtetest ja atesteerimissüsteemist on kirjeldatud esimese valdkonna all, õppimise ja õpetamise valdkonnas on fookus õppejõudude³ erialaste teadmiste ajakohastamisel ja õpetamispädevuste arendamisel.
- 6) Ühiskonna teenimine kõige laiemas tähenduses elanikkonna teadlikkuse tõstmiseks läbi erinevate tegevuste, sh elukestva õppe võimaluste loomine ning selle kvaliteedi tagamine kõrgkooli kompetentsivaldkondades tuleb selgemalt mudelis välja tuua.

III Teadus- arendus- ja/või muu loometegevus

Tulenevalt kõrgharidusseaduse institutsionaalse akrediteerimise definitsioonist hinnatakse institutsionaalsel akrediteerimisel kõrgkooli võimekust tagada ja edendada teadus-, arendus- ja/või muu loometegevuse (TAL) kvaliteeti. Vastavalt CIPO mudelile hinnatakse nii sisendi, protsessi kui väljundi kvaliteeti.

³ Siin ja edaspidi on õppejõudude all mõeldud kõiki, kes viivad kõrgkoolis läbi mistahes vormis õppetööd (sh täienduskoolitust).

Üks olulisi muudatusi uue institutsionaalse akrediteerimise mudeli väljatöötamisel on seotud teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse (TAKS) muudatuste eelnõuga, milles sätestatakse, et ülikool (ja evalveeritud rakenduskõrgkool) ei pea osalema teaduse valdkondlikul evalveerimisel, kui tal juba on kehtiv evalveerimisotsus selles valdkonnas. Vältimaks tarbetut dubleerimist, on otsustatud, et edaspidi pikendab institutsionaalse akrediteerimise positiivne otsus (kõrgkooli akrediteerimine 7 või 3 aastaks tingimusel, et TAL hindamisvaldkonna osa vastab nõuetele) evalveerimisotsuse kehtivust.

Institutsionaalse akrediteerimise raames ei toimu uut teadusvaldkondade evalveerimist ning institutsionaalse akrediteerimise komisjon ei anna hinnangut teadus- ja arendustegevuse valdkonna teaduslikule tasemele⁴, nagu see on kirjas evalveerimise eesmärgis. Institutsionaalse akrediteerimise komisjoni pädevus piirdub sellega, et anda kõrgkooli eneseanalüüsi aruandele ning ETISE andmete põhjal genereeritud seireandmete trendidele toetudes hinnang sellele, kui edukas on olnud (evalveeritud) kõrgkool teadus- ja arendustegevuse kvaliteedi tagamisel ja edendamisel. Kuigi komisjon ei anna kõrgkooli teadus- ja arendustegevuse taseme kohta hinnangut, saab komisjon viidata positiivsetele või negatiivsetele arengutele teadus- ja arendustegevuse valdkondades lõikes. TAKSi kohaselt on ministril õigus selliste kõikumiste puhul (taseme langemisel) teha asutusele ettepanek evalveerimise läbimiseks. Eeldame, et ka kõrgkool on need oma eneseanalüüsis välja toonud, seega saab komisjon üksiti arvestada seda, kas kõrgkool on juba arenguid kavandanud seal, kus on ise kitsaskoha tuvastanud, või on näiteks hoopis otsustanud mingis evalveeritud valdkonnas tegevuse lõpetada.

TAKS-i eelnõus on sätestatud, et teadus- ja arendustegevuse valdkonna kohta tehtud positiivne otsus jääb kehtima, kui asutus akrediteeritakse 7ks aastaks või 3ks aastaks tingimusel, et asutuse teadus- ja arendustegevus hinnatakse nõuetele vastavaks. Sealjuures arvestatakse tulemust "vastab osaliselt nõuetele" nõuetele vastavaks. Kui institutsionaalse akrediteerimise raames peaks hindamiskomisjon tuvastama, et mõnes (evalveeritud) kõrgkooli vastutusvaldkonnas on teadus- ja arendustegevuse näitajad langustrendis ning kõrgkool ei ole kavandanud asjakohaseid meetmeid probleemide lahendamiseks, siis on ohustatud ka õppetegevuse kvaliteet, eelkõige doktoriõppe tasemel. Kuna tegemist on siiski ühe valdkonnaga, ei pruugi tervikhinnang TAL valdkonnale kujuneda negatiivseks. Samas on ministril on õigus andmetele tuginedes teha asutusele ettepanek evalveerimise läbimiseks.

⁴ Teaduse evalveerimise eesmärk on: 1) hinnata asutuse TA valdkonna teadus- ja arendustegevuse teaduslikku taset, jätkusuutlikkust (sh ülikoolides doktoriõppe läbiviimiseks) ja ühiskondlikku mõju; 2) anda tagasisidet teadlaskonnale, asutuste juhtkondadele, TA-d rahastavatele organisatsioonidele, teadus- ja kõrghariduspoliitika kujundajatele ning ühiskonnale Eesti TA teadusliku taseme, jätkusuutlikkuse ja ühiskondliku mõju kohta. (vt [Evalveerimise juhendis](#) lk 2)

Vastavalt TAIKSile toimub teaduse evalveerimine kuues Frascati valdkonnas: : 1. loodusteadused, 2. tehnika ja tehnoloogia; 3. arsti- ja terviseteadused; 4. põllumajandusteadused ja veterinaaria; 5. sotsiaalteadused; 6. humanitaarteadused ja kunstid⁵. Kuna institutsionaalse akrediteerimise raames hinnatakse kõrgkooli võimekust akadeemiliste üksuste lõikes vastavalt arengu kavandamise loogikale, siis on oluline, et Frascati valdkondade lõikes esitatud seireandmed oleksid lingitud kõrgkoolide akadeemiliste üksustega (vajadusel ka allüksustega).

Ka institutsionaalsel akrediteerimisel on sarnaselt teaduse evalveerimisega asjakohane arvestada väärtuste raamistikku, mis on sõnastatud Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA) kokkuleppes⁶:

- mõistetakse, et erinevad väljundid, tavad ja tegevused mõjutavad teadustöö kvaliteeti ja mõjukust. Sellest lähtuvalt põhineb hindamine peamiselt kvalitatiivsel hinnangul, mille puhul on kesksel kohal ekspertarvamus (peer review) ning kvantitatiivseid näitajaid kasutatakse vastutustundlikult, asjakohaselt, mõtestatult ja konteksti arvestavalt;
- on oluline roll soolise võrdõiguslikkuse, võrdsete võimaluste ja kaasatuse tagamisel;
- on eesmärgiks loobuda teadusajakirjadel ja -väljaannetel põhinevate mõõdikute sobimatust kasutamisest, eriti ajakirjade mõjuteguri (Journal Impact Factor - JIF) sobimatust kasutamisest ja h-indeksist;
- välditakse teadusasutuste pingeridade kasutamist

IA metoodika

Institutsionaalse akrediteerimise metoodika uuendamisel on võetud arvesse senist tagasisidet nii palju kui vähegi võimalik. Paraku ei ole siiski kõik antud protsessi raames teostatav. Ülevaade tagasisidest senisele metoodikale ning sellega seonduvad aruteluteemad on leitavad siit [IA metoodika arutelu](#).

Ülevaade peamistest muudatustest:

- 1) Komisjon arutas neljanda, kõrgkooli enda poolt valitava hindamisvaldkonna lisamist, kuid jõudis lõpuks (sh esmasele tagasisidele toetudes) seisukohale, et see hägustaks institutsionaalse akrediteerimise eesmärki ja selle määratlust kõrgharidusseaduses. Erinevate tegevusvaldkondadega seotud tugevusi ja kitsaskohti toob kõrgkool nii või teisiti hindamiskriteeriumite all välja. Pigem leidis töörühm, et kõrgkoolil võiks olla pärast akrediteerimise läbimist võimalus taotleda täiendavat tagasisidet enda poolt valitud fookusvaldkonnale. See võimalus on praegu metoodikasse järeltegevuste all sisse kirjutatud.

⁵ Teadus- ja arendustegevuse valdkondade loetelu on kinnitatud haridus- ja teadusministri 1. veebruari 2019. a. määrusega nr 2: <https://www.riigiteataja.ee/akt/105022019012>

⁶ [Teadus- ja arendustegevuse korralise evalveerimise hindamisjuhend 2024](#), kinnitatud SA Eesti Teadusagentuuri juhatuse 14.05.2024 käskkirjaga nr 1.1.-4/24/98.

- 2) Eneseanalüüsi sisenemise aeg on täpsustatud
- 3) Eneseanalüüsi ja selles kasutatava andmestiku võimalik sidumine nii arengukava protsessi kui aruandlusega HTM suunal
- 4) TA valdkonna andmestik ühitatud teaduse evalveerimisel kasutatava andmestikuga
- 5) Õppekavade valimipõhine hindamine on asendatud õppekavade sisehindamise süsteemi hindamisega (näited)
- 6) Sisse on viidud eelkohtumine komisjoniga, et arutada läbi vajalikud lisamaterjalid ja tutvustada komisjonile kõrgkoolis kasutatavaid infosüsteeme, juhatada neid olemasolevate andmete juurde.
- 7) Komisjoni koosseisus minimaalselt 5 liiget. Komisjonide koosseis eelmisest perioodist väiksem, kuna ei ole eraldi õppekavade hindamist, samas vajalik tugevdada komisjonis TAL poolt. Kõrgkoolil on võimalus soovitada komisjoniliikmeid.
- 8) Hindamiskülastuse planeerimine koostöös kõrgkooliga, võimalus kavandada temaatilisi arutelusid valitud teemadel.
- 9) Komisjon annab hinnangu esmalt kvaliteedikriteeriumitele (neljasel skaalal), seejärel hindamisvaldkonnale tervikuna. Hindamisvaldkonnale annab komisjon hinnangu kolmesel skaalal – vastab – vastab osaliselt – ei vasta. Sõltuvalt hinnangutest kvaliteedikriteeriumitele on komisjonil kaalutusõigus. Juhtumid on juhendis selgelt lahti kirjutatud.
- 10) Kõrvaltingimuse seadmise võimalus on alles jäetud, samuti kvaliteedimärgi andmine juhul, kui kõik hindamisvaldkonnad on hinnatud vastavaks ning kõrvaltingimust seatud ei ole.
- 11) Kõik komisjoniliikmed läbivad kohustuslikus korras HAKA ekspertide koolituse (rõhuasetus edasiviiva tagasiside andmisel), mille raames tutvuvad põhjalikult institutsionaalse akrediteerimise kriteeriumite ja meetodikaga ning saavad ülevaate Eesti kõrghariduse ja teaduse korraldusest ning rahastamise põhimõtetest.
- 12) Suurendatud on üliõpilaskonna panus eneseanalüüsi läbiviimisel ka aruande koostamisel – kõrgkool peab tagama üliõpilaskonna sisendi eneseanalüüsi aruandesse.
- 13) Selgelt on kirjas, et HAKA ühitab institutsionaalse akrediteerimise kutseõppe kvaliteedi hindamisega rakenduskõrgkoolides.
- 14) Täpsustatud ootused eneseanalüüsi aruandele: Eneseanalüüsi aruanne on sisuline tervik, mille koostamisel hindab kõrgkool kriitiliselt oma tegevust, eesmärke, tugevusi ja arenguvõimalusi hindamisvaldkondade lõikes, tuginedes kokkulepitud kvaliteedikriteeriumitele. Eneseanalüüs käsitleb kõrgkooli arenguid 10 aasta trendina (kui asjakohane), tuginedes kõrgkooli eesmärkidele ning arenguvisionile.
- 15) Eneseanalüüsi aruande maht on jäänud samaks - kuni 60 lk. Kuid erandina on evalveeritud kõrgkoolil, mis tegutseb mitmes teadusvaldkonnas, võimalik eneseanalüüsi mahtu põhjendatud juhul suurendada.
- 16) Juhend sätestab ka selle, et HAKA korraldab üle aasta akrediteerimise järelseminare, kus akrediteerimise läbinud kõrgkoolid teevad ülevaate akrediteerimise järeltegevustest ja õppetundidest. Järelseminarid on avatud kõigile kõrgkoolidele ning nende eesmärk on heade praktikate jagamine ja üksteiselt õppimine.
- 17) Välisriigi hindamisasutuse kaasamisel institutsionaalse akrediteerimise läbiviimisse peab sellel olema ka TAL hindamise kogemus.